Beskrifning på et tilförliteligt medel hwarmed trähus kunna förwaras från a...

Aken, Frantz Joachim von,

1700-1829 72 G

KUNGL BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

AKEN, Beskrifning på ... medel ... Skara 1794.

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Teknol.
Eldsläckn.
1700–1829.

AKEN, F. J. v.

KUNGL. BIBL.
1979-05-09
STOCKHOLM

Kopia av ex. i Skara stlb.
1979.

F. J. von Aken 10

Beskrifning
på et
tilförliteligt Medel
hwarmed
Trähus kunna förwaras
från
Antändning
samt
Eldswådor
och
allehanda eldfångda saker,
som råkat i brand
i hast kunna släckas

Skara,
Tryckt hos F. J. Lewerenz 1794.

Ett Eldsläckningss-medel bör efter min tanka åga följande egenskaper: 1:o bör det bestå af sådana ämnen, som, i förening med watten, förmå qwäfwa elden och hindra widare antändning; och det är lätt at förstå, at det ena ämnet icke bör decomponera det andra, och förstöra den åsyftade werkan.

2:o Bör det allestädes kunna fås til någorlunda drägligt pris.

3:o Kun-

3:o Kunna nyttjas med Slangspruta, utan at förstöra des Slangor och innanrede.

4:o Beständigt kunna förwaras, utan at något förlora af sin eldsläckande förmåga.

Af alla de mångfaldiga ämnen, som jag til upptäckande af et dyligt Eldsläcknings-medel försökt, har jag icke funnit något så nära upfylla ändamålet, som Alun. Men ehuruwäl denne uplöst i watten och applicerad på antända saker, ansenligt qwäfwer elden, och med en fin hinna beklädер branden; samt därmedelst hindrar luftens tillträde, och i märkelig mon förekommer widare antändning, förmår dock denna hinna hwarken tillräckeligen qwäfwa den innesluta elden, eller aldeles beskydda brandarne från ny antändning, hwartil kommer at Alun är nog dyr, at ensam nyttjas; fördenskull, som det är en från äldre tider allmänt känd sak, at trä drunkt i Vitriols uplösning, icke lätteligen fattar eld, och Järn-Vitriol, jämte det han säljes til mycket lindrigt pris, består af samma syra, som Alun, och således ingen fara är, at det ena Saltet decomponerar det andra, gaf sådant mig anledning, at wid den förliga Eldswådan, som år 1790 utbrast här i Örebro, försöka, hwad werkan deßa begge Salter hade på elden.

Det

Det är wäl sant, at jag wid berörde tilfälle war lycklig nog, at med denna blandning släcka en eld, som med watten allena icke allenaft icke kunde släckas, utan snarare upfriskades; men emedan jag så wäl under operation, som wid mina sedermera i stort gjorda försök förmärkt, at den innesluta kolelden, sedan wattnet afdunstat, ännu här och där framträngde, har jag måst wara betänkt på något tillägg, hwarigenom jag kunde gifwa förenämnde Saliniska blandning någon corpus. Jag föll med min omanka så mycket snarare på Slammad Lera, som jag wißte, at Lera utgjorde basis i Alun. Ännu hade jag icke öfwerwunnit alla olägenheter. Den nya blandningen wisade sig mycket benägen at spricka under hastig torrkning. Oniöjligen kunde jag til winnande af tåthet i Maßan betjena mig af Sand, på samma grund, som man i dylik afsigt tilsätter Sand i Ler- och Kalk-bruk; Sand, så fin han ock wore, skulle dock hafwa skadat Sprutans Ventiler och öfriga innanrede. Utan som jag eftersinnade, at basis uti Vitriolen wore en Järnkalk, och de fleste Leror därjämte innehålla mer eller mindre Järnjord, ansåg jag rimligast, at Crocus Martis, eller, då denna icke kan fås til billigt pris, ordinair Rödfärga borde kunna afhjelpa berörde olägenhet, hwilket ock wid anstäldt försök slog ut efter min önskan.

Af de nu upräknade ämnen har jag i följande Proportioner tilredt mit Eldsläcknings-medel. Til et Oxhufwud om 90 kannor har jag först i warmt watten uplöst 30 skålpund Alun, och 40 skålpund Grön Vitriol, hwilka jag til uplösningens påskyndande pulveriserat. Widare har jag tillagt 200 skålpund Slammad, sedan lindrigt torrkad och pulveriserad Lera, och 20 skålpund Crocus Martis eller ordinair Rödfärga, äfwen pulveriserad och siktad; och sedan jag altsammans wäl omrört, at intet hinder wid nyttjandet måtte förorsakas genom dämning och förstoppning i Sprutfilen eller i röret, har jag slutteligen silat altsammans i kärilet, at förwaras til nödige prof eller olyckliga tilfällen.

Denna blandning har iag til min förundran funnit äga den eldsläckande kraft, at den sprutad på i brand komne saker, såsom Hus och Skepp, Kådor, Olior, Beck, Säcker och hwad eldfängt ämne som hälst, Fyrwerkeri och Beck-krants satser icke en gång undantagne, i ögnablicket qwäft och fullkomligen utsläckt elden, utan at den å nyo kunnat antändas, och lemnat et öfwerdrag, som af hettan så hårdt slaggat sig fast på brandarne, at det icke utan äggjärnens fördärfwande kunnat aftäljas.

Lera finnes förmodeligen öfwer hela werlden, och Alun, Vitriol och Rödfärga finnas här

på

på orten til så lindrigt pris, at blandningen til et Oxhufwud knapt kostar 2 R:dal. ; men kärilet och arbetet inberäknat torde den wäl gå til 5 a 6 R:dal. , hwilket wißerligen icke bör anses för dyrt, då man til följe af Experimenterna wid Åkenslund den 6 Junii 1791 erfarit, at en dylik eld, som man med 1500 kannor watten, och 20 personers biträde icke kunnat släcka, blifwit af 3 personer släckt med 40 kannor blandning.

Kokſalt och Alkaliſka ämnen, såsom Lut, Potaska och Kalk, ehuru ifrån äldre tider utropade at wara fullkomligen eldsläckande, har jag icke funnit skäl at nyttja såsom Hufwud ämnen, emedan de icke hafwa så widrig natur emot Eiden, som Alun och Vitriol; och desutom skulle de ofelbart hafwa angripit Sprutans slangor och metall-arbeten; icke heller har jag med förmon kunnat nyttja dem såsom tillägg til mina Hufwud-ämnen, emedan de skolat decomponera desamma och förstöra deras åsyftade werkan.

Hwad widare bör i agttags såwäl wid denna Compoſitions tilredning, som wid des bruk til Brandskadors förekommande och Eldswådors slackande, skall utförligare wisas uti et särskilt arbete, som jag har färdigt at lägga under

pråßen,

präßen, under Titel: Förſlag til Brand-anſtalters förbättrande, grundadt på min Eldſläckings Theorie.

Frantz Joachim von Aken.

Uti Kongl. Patriotiſka Sällſkapets Sammankomſt den 25 Jan. 1794, är föregående upläſt, och beſlutit at det genaſt ſkulle, genom Inrikes-Tidningarne komma til Allmänhetens kundſkap. Stockholm den 27 Jan. 1794.

A. Modèer.

KUNGL. BIBL.
1979-05-09
STOCKHOLM